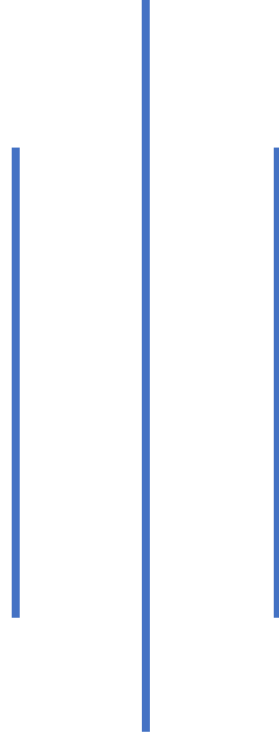

आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को नीति तथा कार्यक्रम

धार्चे गाउँपालिका
गाउँपालिकाको कार्यालय माछीखोला, गोरखा
गण्डकी प्रदेश, नेपाल

उपस्थित सम्मानित उपाध्यक्ष ज्यू,

गाउँसभा सदस्यज्यूहरु,

राष्ट्र सेवक कर्मचारीहरु

(१) विश्वव्यापी महामारीको रूपमा फैलिएको कोरोना भाइरस रोग (कोभिड-१९) को संक्रमणबाट मानव सभ्यता र मानव जाती माथी नै अकल्पनीय संकट आइपरेको छ । यस महामारी विरुद्ध स्थानिय सरकार (स्थानिय तह) आफ्नो सम्पूर्ण क्षमता, स्रोत र साधनका साथ जुटिरहेको यस कठिन घडीमा धार्चे गाउँपालिकाक आठौँ सभामा आ.व.२०७७/७८ को नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्दैछु । प्रस्तुत नीति कार्यक्रमले कोभिड १९ बाट धार्चे गाउँपालिका वासीको जीवन रक्षा गर्ने र महामारीबाट शिथिल भएको आर्थिक, सामाजिक लगाएतका क्षेत्रलाई चलाएमान बनाउने मुल लक्ष्य लिएको छ ।

(२) मानव स्वस्थको क्षेत्रमा देखिएको विषम परिस्थितिमा पनि गरिमामय यस सभा सामु धार्चे गाउँपालिकाको आ.व.०७७/०७८ को नीति तथा कार्यक्रम पेश गर्न पाउँदा आफूलाई गौरव महसुस गरेको छु ।

(३) नेपालको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र स्थापनाका लागि नेपाली जनताले पटक-पटक गरेका ऐतिहासिक जन आन्दोलनहरु, जनयुद्ध र मधेश आन्दोलनको क्रममा जीवन उत्सर्ग गर्नु हुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात शहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दछु । वेपत्ता नागरिक प्रति स्मरण गर्दै घाइते र पीडित प्रति उच्च सम्मान व्यक्त गर्दछु । नेपालको युगान्तकारी परिवर्तनका लागि भएका राष्ट्रियता, लोकतन्त्र र जनजीबिकाको आन्दोलनमा अगुवाई गर्नु हुने सम्पूर्ण अग्रजहरुको योगदानको उच्च सम्मान सहित स्मरण गर्न चाहन्छु । जसको कुर्वानीका कारण अधिकार सम्पन्न स्थानीय सरकार प्रमुखको रूपमा यस गरिमामय सभामा सम्बोधन गर्न पाएको छु ।

(४) मिति २०७६ फागुन २९ गतेका दिन गा.पा.को कार्यक्रमको लागि जादै गर्दा जिप दुर्घटनामा परी राष्ट्र सेवक कर्मचारी (किरण रिमाल) को मृत्यु भएको र उपाध्यक्ष लगाएत घाइते अन्य कर्मचारीहरुको शिघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना र मृतकको परिवार प्रति हार्दिक समवेदना साथै मृत आत्माको चिर शान्तीको कामना व्यक्त गर्दछौँ ।

(५) विश्वव्यापी रूपमा फैलिएको कोभिड-१९ को महामारीबाट स्वदेश तथा विदेशमा जीवन गुमाउनु भएका सम्पपूर्ण दाजुभाई तथा दिदीवहनीहरु प्रति भावपूर्ण श्रद्धाञ्जली अर्पण गर्दै शोकाकुल परिवारजन प्रति गहिरो समवेदना व्यक्त गर्दछु । कोभिड १९ बाट स्वदेश तथा विदेशमा संक्रमित हुनु भएका सबै नेपाली दाजुभाई तथा दिदीवहनीको शीघ्र स्वास्थ्य लाभको कामना गर्दछु ।

(६) कोभिड १९ को महामारीबाट सबै नागरिकलाई सुरक्षित राख्नको लागी गरिएको लकडाउनको पूर्ण परिपालना गर्नु भएकोमा धार्चेवासी सबैमा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु । आगामी दिनमा अझ बढि सतर्कता,

समन्वय र एकता आवश्यक भएकोले एकजुट भएर दृढताको साथ लाग्न र यस महामारीबाट बच्न सरकारले चाल्ने हरेक कदममा निरन्तर साथ र सहयोग पाई रहने विश्वास लिएको छु ।

(७) संकटको यस घडीमा एकजुट भई महामारीको रोकथाम, नियन्त्रण र उपचारको क्रममा अग्रपतिमा अहोरात्र खटिनु हुने स्वास्थ्यकर्मी, सुरक्षाकर्मी, एम्बुलेन्स चालक लगाएत प्रमुख प्रशासकिय प्रमुख लगाएत राष्ट्र सेवक कर्मचारीको योगदानको उच्च प्रशंसा गर्दछु । जोखिम पूर्ण यस परिस्थितिमा आ-आफ्नो तहबाट खटिनु हुने जनप्रतीनिधि, राजनीतिक दल, सञ्चारकर्मी, व्यापारी, नागरिक समाज लगायत सबै संघ संस्था तथा व्यक्तिहरुलाई धन्यवाद व्यक्त गर्दै गाउँपालिकाले स्थापना गरेको कोभिड-१९ उपचार कोषमा स्वच्छिक रुपमा स्वास्थ्य सामाग्री, जिन्सी सामान तथा आर्थिक सहयोग गर्नु हुने सबैमा संघसंस्था एवं व्यक्तिहरु प्रति आभार प्रकट गर्दछु ।

(८) कोभिड १९ को महामारी र पछिको अवस्थाको लागि थप रणनीति र कार्ययोजना तयार गरी यस महामारीबाट रोजगारी गुमाएका श्रमिक, साना किसान, असहाय व्यक्ति, एकल महिला, गरिव तथा विपन्न वर्गका परिवार लक्षित स्वास्थ्य, शिक्षा, शिप विकास तालिम, आय आर्जन तथा रोजगारी सृजना हुने विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

(९) धार्चे गा.पाले समावेशी विपद् जोखिम न्युनिकरण, व्यवस्थापन ऐन तथा नियमको अवलम्बन गरेको हुनेछ । भुकम्प पश्चातको सुरक्षित घर पुननिर्माण गर्न बाँकी रहेका संकटासन्न घर परिवारको लगत तयार पारी राष्ट्रिय पुननिर्माण प्राधिकरण, सहयोगी विकास साभेदारसँग समन्वय र सहकार्य गरी शत प्रतिशत घरहरुको पुननिर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।

(१०) सुन्दर सुरक्षित समृद्ध धार्चे भन्ने सोच र लक्ष्यका साथ सेवा प्रवाह र समृद्धि हासिलका लागि गाउँपालिका निरन्तर कृयाशिल रहेको छ । संघिय सरकारको पहुँच बाट ज्यादै टाढा रहेता पनि आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक लगाएत विविध पक्षका विकासको निम्ति सधै समर्पित रहने प्रण गर्दै सुशासन, पारदर्शिता र जवाफदेहिता बिना विकासको लक्ष्य चुम्न सकिन्न भन्ने अठोटका साथ धार्चे गाउँपालिकालाई समृद्ध आर्कषक पर्यटकिय गन्तव्य र उत्कृष्ट स्थानीय तहकोरुपमा स्थापित गर्ने दिशामा अघि बढि रहेको स्मरण गराउन चाहन्छु ।

(११) धार्चे गाउँपालिका सधै प्रतिस्पर्धात्मक बहुदलिय लोकतान्त्रिक शासन प्रणाली, नागरिक स्वतन्त्रता मौलिक अधिकार, मानव अधिकार, वालिग मताधिकार, आवधिक निर्वाचन, विविधताको सम्मान, पूर्ण प्रेस स्वतन्त्रता तथा स्वतन्त्र निस्पक्ष र सक्षम न्यायपालिका र कानूनी राज्यको अवधारणा लगाएत लोक तान्त्रीक मूल्य र मान्यता प्रति प्रतिबद्ध रहेको कुरा अवगत गराउन चाहन्छु ।

(१२) स्थानीय सरकारको दृष्टीकोण स्पष्ट छ, गन्तव्य निश्चित छ लक्ष्यहरु निर्धारित छन्, नीति कार्यक्रम जनमुखि भएता पनि कार्यन्वयनमा कानुनी जटिलता र राष्ट्र सेवक कर्मचारीको फेरबदलले शत प्रतिशत

परिणाम हासिल गर्न कठिनाई व्यहोरी रहेको छ, भने अर्को तिर जनताको घर दैलोको सरकारको रूपमा कार्य गर्दै जाँदा जना आकांक्षा र चाहनालाई संवोधन गर्न सहजता हुँदै आएको छ । यी समस्या र चुनौतिहरूलाई अबसरमा रूपान्तरण गर्न जवाफदेहि, पारदर्शी र सुशासनलाई संस्थागत गर्दै स्थानीय सरकारको जिम्मेवारी र भुमिकालाई थप सशक्त पार्न हामी दृढ संकल्पित छौ ।

(१३) “पछाडि कोहि पनि नछुटुन” भन्ने पक्षलाई मध्ये नजर गर्दै जोखिममा रहेका तथा लक्षित वर्गलाई लक्षित हुने कार्यक्रम, दिगो, भुकम्प प्रतिरोधात्मक तथा अपाङ्गमैत्री भौतिक संरचना, आर्थिक वृद्धि, रोजगारी सृजना गर्ने योजनाहरूको छनौट र बजेट विनियोजन गर्दै टुक्रे तथा साना योजनाहरूलाई पूर्णरूपमा बन्द गरि समावेशी नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्थापन र कार्यन्वयन गरि समावेशी अनुगमन र मुल्यांकन प्रणालीलाई पालिकाले अवलम्बन गरेको हुनेछ ।

उपस्थित सम्मानित उपाध्यक्ष ज्यू,

गाउँसभा सदस्यज्यूहरू,

(१४) भौगोलिक विषमताको बावजुद सिमित स्रोत र साधनको अधिकतम परिचालन गरी गाउँपालिकाको सर्वाङ्गीण विकास गर्ने स्पष्ट दृष्टिकोण, गन्तव्य र लक्ष्य सहित अगाडि बढि रहेको अवस्थामा कोभिड १९ को सामना गर्नु पर्दा गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, विकास निर्माण लगाएतका समग्र गतिविधि निकै प्रभावित भएका छन् । यस विषम परिस्थितिमा गाउँपालिकाले हासिल गरेको केहि महत्वपूर्ण उपलब्धीहरू सम्मानित सभा समक्ष प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

(१५) विधिको शासनमा आधारित पारदर्शी, जवाफदेहि, परिणाममुखि र नागरीकमैत्री शासन व्यवस्था कायम गर्न थप महत्वपूर्ण कानुनहरू निर्माण गरिएको छ । हाल सम्म ६ ऐन, १९ कार्यविधि, २ नीति ७ निर्देशिका, नियमावली २, नीति २, विधेयक १, मापदण्ड १ निर्माण गरी सम्मानित सभाले पास गरी गाउँपालिकाको काम कारवाहीलाई व्यवस्थित गर्दै आएको छ ।

(१६) स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले व्यवस्था गरे अनुसार धार्चे गाउँपालिकाको समग्र विकास तथा समृद्धिको लागि सुन्दर सुरक्षित समृद्ध धार्चे भन्ने दुरदृष्टिका साथ प्रथम पञ्च वर्षिय योजना, खानेपानी तथा सरसफाइ गुरु योजना, गाउँपालिको समग्र अवस्थाको अध्ययन गरी गाउँपालिका पार्श्व चित्र निर्माण, स्थानिय करको दर तथा दायरा र सम्भावनाहरूलाई अध्ययन गरी राजस्व सुधार कार्ययोजना निर्माण भई कार्यन्वयनमा रहेको, साथै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरणलाई संस्थागत गर्न लैङ्गिक उत्तरदायि बजेट कार्यन्वयनको लागि लैससास परिक्षण सम्पन्न गरी कार्ययोजना निर्माण भएको र यसको कार्यन्वयनको लागि यो आ.व.को कार्यक्रममा विशेष व्यवस्था गरिने छ ।

(१७) स्थानिय तहको अवस्था, क्षमतामा देखिएका समस्याहरुको पहिचान गर्न संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले सञ्चालन गरेको स्थानिय सरकार संस्थागत स्वमूल्याङ्कन धार्चे गाउँपालिकाले सम्पन्न गरी गाउँपालिको वर्तमान अवस्था, क्षमता र देखिएका समस्याहरु समाधानको लागि रणनीतिक कार्ययोजना सहित प्रतिवेदन निर्माण भएको, सस्थागत स्वमूल्याङ्कनले औल्याएको क्षेत्रगत समस्याहरु समेटी कार्य योजना निर्माण भई कार्यन्वयनमा रहेको ।

(१८) स्थानिय सरकार सस्थागत स्वमूल्याङ्कनका १० विषयगत क्षेत्रहरूमा गाउँपालिकाले १०० मा ५५.९५ अङ्क प्राप्त गरी कम्जोर अवस्थामा रहेको देखिन्छ, यसको अलावा, स्थानीय तहको जिम्मेवारी बढ्दै जाँदा स्थानीय सरकारको कार्य क्षमताको आँकलन गर्न थप २ वटा विषयगत क्षेत्र (सार्वजनिक उत्तरदायित्व र ज्ञान व्यवस्थापन) थप गरिएकोमा यसमा पनि ५०.५० अङ्क प्राप्त गरी कम्जोर अवस्थामा रहेको र सुधारको लागि समस्या रहेका क्षेत्रहरु (Gap) को पहिचान गरी क्षमता अभिवृद्धिका लागि रणनीतिक कार्ययोजना तयार गरिएको छ भने कम्जोर अवस्थाबाट सुधार गरी उत्कृष्ट स्थान हासिल गर्नको लागि कार्य योजनाको अक्षरस कार्यन्वयन गर्नु पर्ने छ ।

(१९) धार्चे गाउँपालिकाले मित्र राष्ट्र चिन र भारतको भ्रमण गर्न सफल भएको र विभिन्न देशहरूसँग भगिनी सम्बन्ध विस्तारको लागि आवश्यक पहल भई रहेको छ । यसै सन्दर्भमा विभिन्न देशका लगानी कर्ताहरु लगानी गर्न इच्छुक रहेको र यस कार्यको लागि आवश्यक पहल भइरहेको छ । साथै वेलायती राजदुतावासमा राजदुतसँग भएको छलफल अर्थपूर्ण रहेको छ, भने विकास साभेदारहरुसँगको सहकार्यले धार्चेको विकास निर्माणको लागि निरन्तर सहयोगको प्रतिबद्धता व्यक्त भएको छ । दुर्घटनामा परी घाइते भएका जनप्रतिनीधि, कर्मचारीको उपचारार्थ र मृतक परिवारको राहतको लागि ठुलो सहयोग रकम उपलब्ध गराउन एकजुट हुनु हुने संघ सस्था र व्यक्तीहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।

(२०) भुकम्प पश्चातको पुननिर्माणको कार्यहरु (नीजी आवास, सामुदायिक संरचनाहरुको) सञ्चालन भइ रहेको छ एक घर एक धारा कार्यक्रम अन्तरगत खोर्ला, रुन्चेत, भिरकुना, लिदिड र गुम्दामा यहि आ.व.मा सम्पन्न भई सञ्चालनमा आएको छ भने यसै आ.व.मा नयाँ ११ कि.मि.नयाँ सडक निर्माण भएको र ६५ कि.मि सडक स्तरउन्नती भएको छ । माछीखोला-सिङ्गला, दुङ्ला-जगत पद मार्ग ४ कि.मि गोरेटो वाटो निर्माण भएको, माछीखोला-लप्सीवोट, माछीखोला-खोर्ला गाउँ सम्मको ७.८ कि.मि घोडेटो वाटो र यारु वगर-गणेश हिमाल पर्यटन पदमार्ग निर्माण भएको ।

(२१) ५ वटा सामुदायिक भवन निर्माण, गाउँपालिकाको केन्द्रको फोहर व्यवस्थापनको लागि डम्पीङ्ग साइटको निर्माण, आरुघाट, चुमनुव्री र धार्चे गा.पा.मा रहेको खच्चड व्यवस्थापन गर्नको लागि माछीखोलामा खच्चड सेल्टर निर्माण भएको । हिमाल आरोहीहरुको नाममा (स्वर्गीय इमान गुरुड) र भिसिहरुको स्मरणमा (स्वर्गीय थमन गुरुड) को प्रतिमा सहितको पार्क निर्माण, २ मेगावटको जलविद्युत निर्माण सम्पन्न भई सञ्चालनमा

आएको । आलु खेतिको २ वटा ब्लक र ४ पकेट, वेसार खेती १, अलैंची खेती १, ५ वटा साना सिंचाई, इजराइली मोडलको ग्रिन हाउस निर्माण, सामुदायिक होम स्टेहरुको निर्माण तथा सञ्चालनमा रहेको ।

(२२) गुम्दा, लामावेशी र लापु वेशीमा ३ वटा विद्यालय भवनको निर्माण कार्य सुरुवात भएको, गैर आवसीय नेपाली संघको आर्थिक सहयोगमा लाप्राक मोडेल भिलेजको निर्माण कार्य अन्तिम चरणमा रहेको र वाँकी रहेका केहि निर्माण कार्य गा.पाको नेतृत्वमा सम्पन्न गर्ने गरी हस्तान्तरण भई सञ्चालनमा रहेको, काशीगाउँमा बहुउद्देशिय सभाहल निर्माण, १५ शैयाको सामुदायिक अस्पताल, गा.पाको प्रशासनिक भवन निर्माण कार्य अगाडि वढेको छ भने धार्चे मिनिरल वाटर प्लान्टको निर्माण कार्य भइ रहेको र ३ वटा जलविद्युत निर्माणाधिन रहेको ।

(२३) गाउँपालिकाको आफ्नै लोगो र मोवाइल एप्स निर्माण भएको । गा.पा स्तरीय पर्यटन समिति, साँस्कृतिक समिति, शिक्षा समिति गठन भएको ।

(२४) विश्व भरी फैलिएको महामारी कोभिड १९ को संक्रमितहरुलाई राख्ने क्वारिन्टीनको निर्माण र संक्रमितहरुको उपचारको लागि कोभिड १९ उपचार कोष स्थापना गरी सञ्चालनमा ल्याएको । साथै संक्रमण फैलिन नदिनको लागि गरिएको वन्दा वन्दीको प्रभावले दैनिकीमा असर परेको लक्षित समुहहरु (वृद्ध, सुत्केरी, असङ्गठित क्षेत्रका मजदुर) लगाएत व्यक्तिहरुको दैनिकी सञ्चालनको लागि गा.पा र विभिन्न संघ सस्थाहरुसँगको सहकार्यमा राहत वितरण गरिएको । वन्दा वन्दीमा परेका विदेशी पर्यटकहरुलाई प्रशासनसँग समन्वय गरी सवारी पासको व्यवस्थापन गरिएको र विदेशवाट आएका व्यक्तिहरुको PCR जाँच गर्ने व्यवस्था गरीएको ।

क, आर्थिक विकास क्षेत्र तर्फ

“हामी सबै वन्नु छ एकता जैविक खेति आजको आवश्यकता”

(२५) कुल क्षेत्रफलको ९.८३% मात्र कृषि योग्य भूमि रहेको यस गा.पा.को सिमित कृषिक्षेत्रको असिमित उपयोग गरी आत्म निर्भर वन्ने चुनौती रहेकोछ । कृषि योग्य जमिनमा पहुँच नरहेका लगभग १७% घर परिवारको खाद्य असुरक्षालाई हटाउने नीति अनुसार कृषियोग्य जमिनमा पहुच वृद्धि गर्दै ७८ हे. सिंचित जमिनलाई वृद्धि गरी यो आ.व.मा ९० हे. पुऱ्याइनेछ ।

(२६) स्थानिय हावापानी र माटो सुहाउँदो कृषि उत्पादन (मकै, आलु, गहुँ, जौ, भटमास, कोदो) आदिको उत्पादनमा वृद्धि गर्नको लागि **जग्गा वर्गिकरण, लागत सङ्कलन** गरि खाद्य सुरक्षामा विशेष जोड दिइने छ भने यसको लागि आवश्यक बजेट विनियोजन गराइने छ । रैथाने मकैको सट्टा उन्नत जातको मकै विउको प्रयोग, आलु, गहुँ, जौ, भटमास र शिलाम खेतिको क्षेत्र विस्तार गरि कृषिमा आत्मनिर्भर गर्ने नीति लिदै हरियो तरकारी उत्पादन र प्रयोगको प्रतिशतलाई १ वाट वढाएर १० बनाइने छ ।

(२७) स्थानिय उत्पादन र खपतमा विशेष जोड दिइने छ । गाउँपालिका भित्र उत्पादित वस्तुहरुको व्यवस्थापन र वजारीकरणको लागि “एक वडा एक कृषि सहकारी निर्माण” गरी उत्पादित वस्तुहरुको व्यवस्थापन र वजारीकरणको लागि कोष खडा गरी अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।

(२८) उत्पादनमा हाम्रो साथ वस्दीन म खाली हात भन्ने नारालाई सफल बनाउन गाउँपालिकामा रहेको सबै खाले जमिनलाई खेर जान नदिने, पहिचान भएका खाद्य असुरक्षित क्षेत्रहरुको लागि कृषि योग्य भूमिको पूर्ण उपयोग, परम्परागत कृषि पेशालाई आधुनिकीकरण गर्दै अर्गानिक खेतीको लागि विभिन्न निकायहरूसँगको सहकार्यमा कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

(२९) भूमि उपयोग विहिन रहने स्थितिको अन्त्य गर्ने नीति अनुसार कृषिमा आत्मनिर्भर वन्नको लागि व्यवसायिक कृषि कार्यक्रम सञ्चालन गर्न जग्गा भाडामा उपलब्ध गराइने छ । व्यवसायिक सिप सिकेका, वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका श्रम शक्तिहरुको तथ्याङ्क सङ्कलन गरी व्यवसाय सञ्चालनको लागि युवा लक्षित अनुदान कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

(३०) वातावरण तथा मानव स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्न नदिन तथा दीर्घकालिन कृषि विकासको निम्ति रासयनिक विषादीको प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्दै माटो परिक्षण, बाली उपचार शिविर सञ्चालन, जैविक तथा वनस्पतिक विषादी निर्माण पद्धतिमा जोड दिइनेछ भने होटल तथा पसलहरुमा अर्गानिक उत्पादनको ट्रेड मार्क राखी व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्ने कार्यक्रम ल्याइने छ ।

(३१) कृषिलाई व्यवसायिक तथा आधुनिकीकरण गर्नको लागि कृषिजन्य पुर्वाधार निर्माण गरिनेछ । धार्चे गाउँपालिकाको गुम्दालाई आलु सुपर जोन र अन्य सबै वडाहरुलाई पकेट एरिया वाट वलकमा स्तर उन्नती गरीने छ । उत्पादित स्थानिय कृषि वस्तुहरुको खपतको लागि एक वडा एक हाटबजारको व्यवस्था गरिनेछ भने सङ्कलन, भण्डारणको लागि प्रत्येक वडा र गा.पा केन्द्रमा एक भण्डारण केन्द्र निर्माण गरि उत्पादनको सुरक्ष गरिनेछ ।

(३२) एक वस्ती एक व्यवसायिक अर्गानिक खेती उत्पादनको लागि (बेसार अदुवा, फापर, तरुल, सखरखण्ड, कफि, सिस्नु, अल्लो, अलैची, कागती, केरा भुँइकटहर, एवोकाडो, जापानीज कटुस, स्याउ, किम्बु, टिम्मुर, दाँते ओखर, तरकारी खेती) कृषक समुहहरुलाई विउ खरिदमा ५०% अनुदान प्रदानलाई निरन्तरता दिइने छ । धार्चेमा उत्पादित स्थानिय वस्तुहरुको ब्राण्डीङ, प्रचार प्रसार र वजारीकरण गर्ने व्यवस्था मिलाइने छ भने स्थानिय उत्पादीत समग्रीहरु समेटि कृषि बुलेटिन, फेल्क्स, तथा कृषि डायरी निर्माण गर्ने नीति लिएको छ ।

(३३) माटोको स्वस्थता कायम गरी उर्वराशक्ति दीर्घकालीन रूपमा कायम राख्न गोठेमल, कम्पोष्ट मल, जैविक मल, हरियो मल, पशुमुत्र सङ्कलन र प्रयोगमा जोड दिइनेछ । गाउँपालिका भित्रै प्रमुखरूपमा उत्पादन हुने नगदेवाली (आलु, भटमास, सिलाम) आदिमा गाउँपालिकालाई आत्म निर्भर बनाइनेछ भने यि नगदेवालीको विउ विजनको उत्पादन केन्द्रकोरूपमा विकास गरिने छ ।

(३४) उच्च मूल्यका सम्भावित जडिवुट्टिहरु, मौसमी तथा वेमौसमि फलफुलहरुको व्यावसायिक खेति गर्नको लागि कृषक समुहहरुलाई आवश्यक अनुदानको व्यवस्था मिलाईने छ । जडिवुट्टि, मौसमी तथा वेमौसमि फलफुलहरुको व्यावसायिक खेतिको लागि आवश्यक पर्ने सिंचाइको व्यवस्था गरिनेछ, भने सिंचाइको सम्भावना नभएको ठाउँमा थोपा सिंचाई, पलाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(३५) धार्चेको भुमिको खण्डीकरण गरी वाँभो राख्ने चलनलाई निरुत्साहित गर्न भुमी बैंकको स्थापना गरी खण्डीकरणमा आधारित खेती प्रणालीमा जोड दिई कृषि उत्पादकत्व बढाउन सिंचाईको व्यवस्था मिलाईनेछ । साथै भुमि सम्बन्धि अभिलेखलाई विद्युत्तिय प्रणालीमा व्यवस्थित गर्दै अध्यक्ष कृषि पर्यटन परियोजना सञ्चालनमा ल्याई हरेक वर्ष उत्कृष्ट कृषक पुरस्कार वितरण गरिने छ ।

पशुपक्षी विकास

(३६) यस गा.पा.मा पशु तथा पक्षीको विकास तथा व्यावसायिक उत्पादनको प्रचुर सम्भावना भएता पनि ४९% घर परिवार मात्र जिविको पार्जनकालागि मात्र यस पेशामा संलग्न रहेका छन् । यस अवस्थालाई सुधार गरि पशु तथा पक्षीको विकास तथा व्यावसायिक उत्पादनलाई विशेष प्राथमिकता दिने निति लिदै व्यवस्थित र व्यावसायिक पशुपक्षी पालनमा अनुदानको व्यवस्था गरी मासु, अण्डा तथा दूधमा अत्मनिर्भर हुने नीति लिनेछ ।

(३७) भेडा तथा बाखाको व्यावसायिक उच्च महत्व रहेका हुल्चुक, केरौजा, भिरकुना, गुम्दामा बाखापालन व्यवसायलाई व्यवस्थित गरिने छ । लाप्राक, सिडला, उहियाको लाक्पाल क्षेत्रमा भेडा पालन व्यवसाय सञ्चालनको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्दै बाखा तथा भेडाको पकेट क्षेत्र बनाईने छ ।

(३८) लापुबेसी, खानीबेसी, खोर्ला बेसी, काशिगाउँ बेसीमा गाई तथा भैंसी पालन कार्यक्रम विस्तार अर्न्तगत कृतिम गर्भधान (AI) साथै पशु नश्ल सुधार कार्यक्रम, माछिखोला, खोर्ला बेसी, लाप्राक, काशिगाउँमा माछापालन व्यवसायलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।

(३९) विश्व व्यापीरूपमा फैलिएको कोभिड-१९ ले विदेशबाट फर्केका युवाहरु र रोजगारी गुमाएका तथा बेरोजगार युवा, गरिब, विपन्न, दलित तथा एकल महिलाहरुलाई लक्षित गरी पशुपक्षी कार्यक्रम (बाखा, भेडा, गाई, भैंसी वंगुर, ब्रोइलर तथा लेस, खरायो) अर्न्तगत कोषको व्यवस्था गरी व्यवसाय सञ्चालनको लागि अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।

(४०) धार्चे गाउँपालिकालाई मासु तथा अण्डामा आत्मनिर्भर बनाउनको लागि लाप्राक, गुम्दा, केरौजा, उहिया र लापुमा कुखुरा, कालीज पालनमा जोड दिई उपयुक्त स्थानमा ह्याचरी सेन्टर स्थापना तथा गाउँपालिका भित्र कुखुराको चल्ला उत्पादन गर्नको लागि अन्य निकायसँग सहकार्य गरिनेछ ।

(४१) बाहिरबाट अबैध रूपमा भित्रने पशु पंक्षीलाई रोक लगाई स्थानीय पशु नश्ल सुधारको माध्यमबाट पशुपालन व्यावसायिलाई प्रोत्साहन गरी धार्चे गाउँपालिकाको बजार क्षेत्रमा आवश्यकता अनुसार पशु बधशालाको निर्माण गरी स्वच्छ र स्वस्थ मासु खपत गराईनेछ ।

(४२) एकिकृत पशुपालन कार्यलाई प्रोत्साहन गरी पानीको अभाव रहेको खर्कहरूमा आकासे पानी संकलनको लागि प्लास्टिक पोखरी, सामुहिक गोठ, चरन खर्क आदिको निर्माण गर्दै लगिनेछ, भने कृषि तथा पशु विमा कार्यक्रमलाई प्रत्येक वडाको टोल टोलमा पु-याइनेछ ।

(४३) धार्चे गाउपालिका भित्र उत्पादित भेडाको उनको सङ्कलन गरी उनसँग सम्बन्धित व्यवसाय, मौरी व्यवसाय सञ्चालन गर्नको लागि कृषि समूहमा आवद्ध व्यवसायिक कृषिफर्मलाई अनुदानको व्यवस्था गरिने छ ।

(४४) धार्चे भित्र रहेका सहकारीलाई उत्पादनशिल क्षेत्रमा जोड्दै नियमन, व्यवस्थापन र शसक्तिकरण गरिनेछ, साथै निजि व्यवसाय, लघुवित्त, सहकारी, कृषक समूहलाई लगानी र व्यवसाय विस्तार गर्न उचित वातावरणको व्यवस्था गराइनेछ ।

उद्योग, व्यापार तथा पर्यटन:

(४५) संघ तथा प्रदेश सरकारसँगको साभेदारीमा गा.पा.मा १ उद्योग ग्राम स्थापना गरीनेछ । धार्चेमा लगानी मैत्री वातावरणको सिर्जना गरि उच्च र तत्काल आर्थिक प्रतिफल प्राप्त हुने क्षेत्रमा निजि र सहकारी क्षेत्रको लगानीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । व्यवसायीहरूलाई व्यवसाय सञ्चालन गरेवापत विशेष अनुदान, करमा सहूलियत, विद्युत महसुलमा २० प्रतिशत छुटको व्यवस्था गरिने छ ।

(४६) लघु एवं घरेलु उद्योगको संरक्षण, विस्तार तथा क्षमता अभिवृद्धिको लागि विशेष अनुदानको व्यवस्था गरिने छ । स्थानिय सिपलाई आधुनिकिकरण र व्यवसायीकरण गर्न घरेलु तथा साना उद्योगहरूको व्यवस्थापन, विकास र प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछ । भने यस कार्यक्रम अन्तर्गत (भिर मह, शिलाजित, वोल्याह चिया लगाएत स्थानीय खाद्यन्नको उत्पादन, ठेकी, आरान, अल्लो प्रसोधन तथा राडीपाखीलाई) वजारीकरण गरिने छ ।

(४७) प्रकृति र संस्कृतिको खुल्ला संग्रहालय धार्चे” भन्ने पर्यटकीय ब्राण्डलाई साकार पार्नको लागि पर्यटन गुरु योजना निर्माण गरिने छ । प्रचुर पर्यटन सम्भावना रहेको पर्यटक स्थलहरूको पहिचान तथा आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गरी आन्तरीक र वाह्य पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

(४८) पर्यटन मार्फत ग्रामिण जीवन पद्धतिमा सुधार ल्याउन लाप्राकको एकीकृत वस्ती लगाएत सवै वडाहरूमा आन्तरीक तथा वाह्य पर्यटन विस्तार, विकास गर्नको लागि सामुदायिक होम स्टे सञ्चालन गरिने छ र प्रत्येक होम स्टेहरूमा स्थानिय प्राडगारिक खाध्यन्नको प्रयोग, कोशेलिकोरुपमा हस्तकला तथा अन्य सामाग्रीहरूको अवश्यक व्यवस्था मिलाइने छ ।

(४९) तातोपानी देखि लापुवेशी सम्म ज्याफ्टीड सञ्चालनको लागि ३ वटा वोट खरिद गरि सञ्चालन गरिने छ । स्थानिय तथा वाह्य पर्यटक लक्षित गरी धार्चे विच निर्माण, काशीगाउँवेशीमा र हुलचुकमा रक

क्लाइम्बीड केन्द्र, लाप्राकमा स्की ....प्रतियोगिता स्थलहरु निर्माण गरीनेछ भने माछीखोला र अन्यठाउँहरुमा पर्यटक सुचना केन्द्रको निर्माण गरिनेछ ।

(५०) आन्तरीक तथा वृह्य पर्यटन विकास र प्रवर्द्धनको लागि नौली खोला भरनामा क्यानोनिड र चिडकार सम्म पुग्ने रेलिड सहितको वाटो निर्माण गरिने छ । धार्चे र चुमनुव्री गापाको संयुक्त आयोजनामा २०२१ को मे ९ मा मनास्लु डे र मनास्लु अल्ट्रा म्याराथोन सञ्चालन गरिने छ ।

(५१) धार्चेको पर्यटन विकास, प्रचार प्रसार गर्नको लागि सम्बद्ध निकायहरु (संघ, प्रदेश र पर्यटन बोर्ड) संग समन्वय गरिनेछ । ग्रामिण पर्यटनको प्रचार प्रसार र विकास गर्नको लागि स्टोरी टेलिड भिडियो प्रतियोगिता तथा कार्याशाला सञ्चालन गरिने छ ।

(५२) पर्यटन क्षेत्रको विकासको लागि नीजि क्षेत्रको लगानि आकर्षित गर्न गा.पा.ले विशेष वातावरण र कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ भने पर्या पर्यटन, साहसिक पर्यटन, प्यारा ग्लाइडिड तथा साँस्कृतिक, धार्मिक पर्यटनको विकास र प्रवर्द्धनको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालनको लागि (संघ, प्रदेश र पर्यटन बोर्ड) समन्वय गरिनेछ ।

(५३) स्थानीय विशिष्ट पहिचान भल्कीने खालका उत्पादनहरुको प्रवर्द्धन गर्दै आय आर्जनका लागि उपयुक्त स्थानहरुमा कोशेली घरको स्थापना गरिनेछ ।

(५४) पाहुना देवता सरह हुन्छन भन्ने पक्षलाई साकार बनाउन पर्यटन तथा होटल व्यवसायिहरुलाई नैतिक पर्यटन शिक्षा, अतिथि सत्कार, सरसफाई सम्बन्धि चेतना अभिवृद्धिको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(५५) धार्चे गाउँपालिका भित्रको लोक भाषा, संस्कृति, कला, धार्मिक तथा साँस्कृतिक स्मारक र पुरातात्विक महत्वका स्थलहरु संरक्षण सम्बर्द्धन तथा अध्ययनको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गरी संरक्षण, संभार, पुननिर्माण उत्खन्न सम्बन्धी नीति, कानुन र मापदण्ड तर्जुमा गरिनेछ ।

(५६) स्थानीय रुपमा परम्परादेखी मनाउदै आएको चाडपर्वहरु मकै विवाह, घाटु नाच, छिज्यू नाच, माने नाच, नारा पर्व, आलु महोत्सव, तमु लोसार, तातो पानी जात्रालाई महोत्सवको रुपमा मनाई वाह्य, आन्तरिक पर्यटक प्रवर्द्धन गर्न नीति ल्याईने छ ।

(५७) भूकम्प इपी सेन्टर ट्रकिड ट्रेललाई चलचित्र छायाँङ्गन स्थल बनाउनको लागि आवश्यक पूर्वाधार निर्माण गर्नको लागि बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

(५८) लाप्राक NRN Village मा जिप फल्यार, वोल्डीडवाल, ह्यारी हिलमा पूर्व राजकुमार ह्यारीको अर्द्ध कदको शालिक र माछीखोलामा रहेको तातोपानी कुण्डलाई व्यवस्थित गराउनेछ । धार्मिक तथा साँस्कृतिक महत्व बोकेका सम्पदाहरुको पुननिर्माणमा जोड दिदै खोर्लाकोटको मर्मत संभार गरिने छ । लप्सीवोटको देउराली डाँडाको निर्माणधिन पार्कमा गोठालोहरुको साडकेतीक मुर्ति निर्माण गरिने छ ।

ख, सामाजिक विकास तर्फ

शिक्षा:

(५९) शिक्षा नै मानव संशाधन विकासको आधार स्तम्भ भएकोले समतामुलक, समावेशी तथा गुणस्तरीय शिक्षामा सबैको पहुँच पुऱ्याउनु अनिवार्य भएकोले धार्चेको ७१% साक्षरता दरमा वृद्धि गरी ९०% प्रतिशत पुऱ्याउने गा.पाको शिक्षा नीति रहेको छ ।

(६०) कोभिड-१९ वाट विद्यालयमा परेको प्रभाव एवं भविष्यमा आउन सक्ने अन्य संभावित जोखिमले पारेको प्रभावलाई मध्ये नजर गर्दै वैकल्पिक र अनलाइन शिक्षण सिकाई पद्धतिको पनि सुत्रधार गरिनेछ ।

(६१) धार्चे गाउँपालिका भित्र असल पठन संस्कृतिको विकास गर्न आधुनिक सुचना तथा सञ्चार प्रविधियुक्त धार्चे गाउँपालिका स्तरीय सुविधा सम्पन्न पुस्तकालय निर्माण गरिनेछ ।

(६२) धार्चेको भुगोललाई मध्यनजर गर्दै तोकिएको मापदण्डका आधारमा थप विद्यालयहरुमा बालविकास कक्षा र विद्यालय बाहिर बालविकास केन्द्र तथा स्याहार केन्द्र स्थापना एवं सञ्चालन को व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(६३) स्थानीय तहले सञ्चालन गर्ने स्तरमापन परीक्षाहरु, आधारभुत तह उत्तिर्ण परीक्षा एवं माध्यमिक तह उत्तिर्ण परीक्षा थप मर्यादित तथा उपलब्धमूलक बनाउन आवश्यक बजेट विनियोजन गरिनेछ । विद्यालयको नाममा रहेको खाली जग्गाहरुको उपयोग गरी विद्यालयलाई आत्मनिर्भर बनाइने छ ।

(६४) शिक्षामा प्रविधी मैत्रि गुणस्तरी शिक्षा आजको आवश्यकता भन्ने नाराका साथ अन्तराष्ट्रिय शिक्षा दिवसको अवसर सामुदायिक विद्यालयवाट SEE मा ३५० GPA भन्दा वढी प्राप्त गर्ने विद्यार्थिलाई १ वर्षको छात्रवृत्तिको व्यवस्था गरिने छ । अभिभावक विहिन बालबालिकाहरुको लागि वेसाहाराको साहार धार्चे गा.पा.भन्ने कार्यक्रम अन्तर्गत प्रति विद्यार्थि रु ५०० को दरले छात्रावृत्ति प्रदान गरिनेछ ।

(६५) शिक्षण कार्यलाई मर्यादित बनाउनको लागि विद्यालय कक्षा कोठालाई मोवाइल रहित बनाइने छ, विद्यालय शैक्षिक विकासका लीग व्यवस्थापन समितिको क्षमता विकास गरी शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गरिनेछ । प्रत्येक वर्ष अन्तराष्ट्र साक्षरता तथा राष्ट्रिय शिक्षा दिवसको अवसरमा उत्कृष्ट मा.वि. र आ.विलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।

(६६) सबै विद्यालयलाई बालमैत्री तथा अपाङ्गमैत्री बनाइने छ भने मेगा विद्यालय स्थापना गरी गुणस्तरीय शिक्षाको अवसर विस्तार गरिने छ भने स्थानिय भाषाको पाठ्यक्रम बनाई पठन पाठन गराइनेछ ।

(६७) विद्यालय शिक्षामा जिवनोपयोगी व्यवहारिक ज्ञान सिकाउने शैक्षिक कार्यक्रमहरु आवद्ध गरिने छ । विद्यालय शिक्षा पुरा नगरेका किशोर किशोरीहरुलाई विद्यालय केन्द्रित व्यवसायिक शिक्षाका कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

(६८) शिक्षाको स्तर उन्नतीको लागि अंग्रेजी भाषालाई प्राथमिकतामा राखेर अध्यापन गराइने छ । निजि क्षेत्र र सामाजिक संघ संस्थाको समन्वय र सहकार्यमा विद्यालय शिक्षा, स्वास्थ्य शिविर, प्रशिक्षण, योगा जस्ता कार्यक्रमलाई अभियानकैरूपमा सञ्चालन गरिनेछ ।

(६९) धार्चे गाउँपालिकाको प्रत्येक वडा वाट एक एक जना जेहेन्दार तथा गरिव विद्यार्थीहरूलाई मणिकाम मा.वि मा ३ वर्षे वन विज्ञान अध्ययन गर्न छात्रवृत्ति प्रदान गराइनेछ, भने वन विज्ञान अध्ययनको लागि थप २ दरवन्दीको लागि अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

(७०) सामुदायिक विद्यालयका विज्ञानका विद्यार्थी र शिक्षकहरूलाई स्थानिय श्रोत साधनको सदुपयोग गरी विज्ञान सामग्री निर्माण गर्न तालिम सञ्चालन गराइनेछ ।

स्वास्थ्य र पोषण:

(७१) विश्व व्यापिरूपमा फैलिएको कोरोना भाइसर (कोभिड -१९) को महामारी र आउन सक्ने अन्य संक्रमणलाई मध्ये नजर गर्दै अत्यन्त आवश्यक औषधी, सामग्री तथा पूर्वाधार निर्माणको लागि विशेष बजेटको व्यवस्था गरिने छ ।

(७२) विश्व व्यापिरूपमा फैलिएको कोरोना भाइसर (कोभिड -१९) को महामारी प्रभावित भई स्वदेश तथा विदेशमा रहेका व्यक्तिहरूलाई फुङ्गी खोलामा बनाइएको मास क्वारीन्टीनमा राख्ने व्यवस्था गरिने छ, भने गा.पा भित्रका संक्रमितहरूको व्यवस्थापनको लागि सम्बन्धित वडाहरूको विद्यालयलाई प्रयोग गरिने छ ।

(७३) गाउँ फर्कन चाहाने धार्चे वासीको उद्धार र उद्धार पश्चात राखिने क्वारीन्टीन तथा अन्य पक्षको व्यवस्थापनको लागि गाउँपालिकाले आवश्यक बजेटको व्यवस्थापन गर्ने छ, भने खानेपानी तथा शौचालय निर्माणको लागि विकास सभेदारहरूसँग सहकार्य गरिनेछ ।

(७४) धार्चेमा कोरोना भाइसरको संक्रमण फैलिन नदिन संघिय सरकारले लागु गरेको वन्दा वन्दीको पूर्ण पालना गर्दै ४ R (Record, Recognize Regulate and Reporting) को नीति कार्यान्वयनको लागि टोल विकास समिति, स्वमसेवक दस्ताको परिचालन गरिने छ, भने कोभिड १९ प्रतिकार्य योजना तथा कोभिड-१९ को कारण उत्पन्न प्रतिकूल अवस्थामा सेवा सञ्चालन सम्बन्धि कार्यविधि, २०७७ को पूर्ण पालना गरिने छ ।

(७५) स्वास्थ्य सेवा सर्व सुलभ र गुणस्तरीय बनाउन स्वास्थ्यसँग सम्बन्धित नीतिगत व्यवस्था गरिनेछ, स्वास्थ्य क्षेत्रमा रहेको समस्यालाई सुदृढीकरण गर्ने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइ स्वास्थ्य सेवालाई पहुँच योग्य र गुणस्तरीय बनाउन न्यूनतम स्वास्थ्य सेवा मापदण्ड कार्यान्वयनको सुनिश्चितता गरिनेछ ।

(७६) संक्रमण र सरुवा रोगको प्रेषणको व्यवस्था गर्न सम्बन्धित निकाय सँग समन्वय र सहकार्य गरी थप एम्बुलेन्स सेवाको व्यवस्था गरिने छ । उक्त एम्बुलेन्स मै corona infected विरामी लाई transport

को कार्य गराइने छ र corona रोगको कारण मृत्यु भएका लाई व्यवस्थित विर्सजन गर्नको लागि शव वाहन र सुरक्षित स्थानको प्रवन्ध गरीने छ ।

(७७) केन्द्र सरकारले लिएको शुन्य होम डेलिभरी नीति अवलम्बन गर्दै गा.पा.अन्तर्गतका स्वास्थ्य चौकीहरुमा आधारभुत र आकस्मीक मातृ तथा नव शिशु स्याहार सेवालाई सुदृढीकरण गरी स्वस्थ्य सस्थामा सुत्केरी हुने प्रतिशतलाई वढाई ८०% पुऱ्याइनेछ । यसको लागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था र हाल कार्यरत नसिड स्टाफ लाई SBA तालिम दिइने छ ।

(७८) धार्चे गा.पा. भौगोलिक रूपले अति विकट रहेकोले जटिलतामा रहेका गर्भवती, सुत्केरी र नवजात शिशु जीवन रक्षाको लागि एयर लिफटीड गरी सुविधा सम्पन्न अस्पताल सम्म पुराउने प्रवन्ध मिलाइने छ । गर्भवती शिशु वालवालिका किशोरी र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको पोषण स्थितीमा सुधार ल्याउन नेपाल सरकार, विकास साभेदारहरुसँगको सहकार्यमा साभेदारीमा बहुक्षेत्रिय पोषण सुधार कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिनेछ ।

(७९) धार्चे गा.पा. लाई पुर्ण खोपयुक्त कायम राख्न खोप कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइनेछ । धार्चे सामुदायिक अस्पतालको भवनको निर्माण, आपूर्ति व्यवस्थापन केन्द्र लगायतका विस्तृत आयोजनाको प्रतिवेदन तयार गरीनेछ । गा.पा.को १५ शैयाको अस्पताल निर्माण कार्यलाई छिटो सम्पन्न गरी सेवा सुचारु गराउन आवश्यक बजेट विनियोजन गरीने छ ।

(८०) माछीखोला स्वास्थ्य चौकीलाई र हुल्चुक सा.स्वा.ईलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नकोलागि आवश्यक बजेट व्यवस्थापन गरीने छ । धार्चे गा.पा.को सम्पुर्ण वडालाई लक्षित गरेर माछीखोला स्वास्थ्य चौकीलाई १ जना ल्याव असिस्टेन्ट सहितको प्रयोगशालाको व्यवस्था गरीनेछ । प्रभावकारी स्वास्थ्य सेवा प्रवाहका लागि प्रत्येक स्वस्थ्य चौकीमा विद्भुत, इन्टरनेट, SBA, implant, IUCD, MA जस्ता तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मीहरुको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

(८१) नेपाल सरकारको समन्वयमा सवै नागरीकलाई आगमी ३ वर्ष भित्रमा स्वास्थ्य विमा कार्यक्रममा आवद्ध गरिनुका साथै कोरोना विमालाई पनि जनस्तर सम्म पुऱ्याइने छ ।

(८२) नसर्ने रोगको रोकथाम नियन्त्रण र व्यवस्थापनका लागि एकीकृत जनस्वास्थ्य प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गरीनेछ । तथा दीर्घ रोग (क्यान्सर, मुटुरोग, मृगौला रोग,सिकलसेल, एनिमिया, स्पाइनल इन्जुरी, पार्किन्सन,अल्जाइमर र हेड इन्जुरी) को उपचारको लागि अति गरीव विरामीलाई रु. ३०००० का दरले थप सहयोग गरीनेछ ।

(८३) आर्थिक अभावका कारण स्वास्थ्य सेवा तथा उपचार पाउन नसकेका अपाङ्ग, असहाय अशक्त, गर्भवती, सुत्केरी ज्येष्ठ नागरीक र विपन्न वर्गको उपचारको लागि प्रदान गर्दै आएको सुविधालाई निरन्तरता दिइनेछ ।

(८४) आधारभुत स्वास्थ्य सेवाको सुनिश्चितता लागि अत्यावश्यक औषधी स्वास्थ्य उपकरण तथा सामाग्री आपूर्तीको व्यवस्था मिलाइनेछ, भने विरामी पर्दा स्वास्थ्य सस्थामा जाने प्रति व्यक्ति प्रतिशत वढाई ९० पुऱ्याइने छ ।

(८५) ग्रमिण ULTRA SOUND-USG सेवा तालिमको लागि वजेट व्यवस्थापन गराइने छ । धार्चे गाउँपालिकाको प्रयासमा नेपाल परिवार व्यवस्थापनको नारालाई साकार पार्न IUCD, vasectomy, mini lap दाँत, आँखा, पाठेघर सम्बन्धी शिविर सञ्चालनको लागि विकास सभेदारहरूसँग सहकार्य गरिनेछ ।

(८६) आवश्यक औषधीहरु तथा मेडिकल सामाग्री खरीद र व्यवस्थापनको लागि थप वजेटको व्यवस्था गरिने छ भने व्यायाम, योग जस्ता मानसिक स्वास्थ्य सम्बन्धी विषयलाई विद्यालय र समुदाय केन्द्रीत बनाई अभियानकोरूपमा शिविर सञ्चालन गरिने छ ।

(८७) कोरोना भाईरस रोकथाम तथा जनचेतना मुलक घुम्टि स्वास्थ्य शिविर संचालन तथा आधारभुत औषधि निशुल्क वितरण कार्यक्रम, कोरोना भाईरसको महामारीलाई ध्यानमा राख्दै जोखिममा रहेका वर्गहरुलाई आवश्यक मनोसामाजिक परामर्श घुम्टि शिविर सञ्चालन गरिनेछ ।

(८८) साधारण रोग तथा औषधी (भाडापखाला, ज्वरो जीवनजल, सिटामोल) नभएकै कारण धार्चे वासीको जीवन अकालमा मृत्यु हुन नपरोस भन्दै स्वास्थ्यमा सवैको समान र सहज पहुँचको लागि सङ्कटासन्न वर्ग लक्षित गरी **औषधी उपचार कोष स्थापना** गराइनेछ ।

(८९) आफ्नो विरामी स्वास्थ्यलाई लगानी गर्नको सट्टा उल्टै धामी भाकी भिकाई उनीहरुको चित्त बुझाउने धार्चेको परम्परागत रुढीवादी संस्कृतिलाई परिमार्जन गर्न स्वास्थ्यकर्मि धामि भाँकि र अन्य आम समुदाय विच वडा लेवलमा जनचेतना, सडक नाटक, गोष्टि तथा स्यामोनिजम फेस्टीवल आयोजना गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

युवा तथा खेलकुद:

(९०) उत्पादनशील युवा मुलुकको विकासका संवाहक हुन, धार्चेमा लगभग ४३ प्रतिशत युवाहरु वसोवास गर्छन भने जम्मा ७ प्रतिशत युवहरु वैदेशीक रोजगारीमा सम्लग्न भएको पाइन्छ तर ज्यादै थोरै युवाहरु रोजगार र व्यवसायमा संलग्न छन यहि युवाशक्तिलाई उत्पादनशील क्षेत्रमा परिचालन गरी समृद्ध धार्चे निर्माण गर्न आवश्यक कार्यक्रमको व्यवस्था गरिनेछ ।

(९१) धार्चे गा.पाको हालको वेरोजारीको संख्या २.४% रहेकोमा उक्त संख्यालाई आगामी आवमा १% मा घटाउने लक्ष्यका साथ युवा उद्यमशिलता अभिवृद्धी गर्न रोजगारी सिर्जना गरी गाउँपालिकाको आर्थिक समृद्धि हासिलको लागि युवा लक्षित कार्यक्रम सञ्चालन गर्न कोष खडा गरी अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

(९२) गाउँपालिकामा रहेको बेरोजगार तथा श्रमशक्तिको तथ्याङ्क सङ्कलन तथा अध्यावधिक गरी सुचना प्रणालीमा राखिनेछ । युवाहरूको दक्षता, क्षमता अभिवृद्धि र उनिहरूको क्षमताको आधारमा उद्यमशीलता विकास, समाजिक कार्यमा संलग्न गर्नको लागि विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(९३) खेलकुद पूर्वाधारको विकास मार्फत धार्चेमा लुकेर रहेको प्रतिभाहरूको उजागर गरी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा चिनाउने खेलाडीहरूको उत्पादनको लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । यसको लागि गाउँपालिका स्तरीय १ खेलकुद मैदानको निर्माण गरी "धार्चेको लागि खेलकुद, स्वास्थ्यको लागि खेलकुद" भन्ने मुल नाराका साथ वार्षिक पालिका स्तरिय अध्यक्ष कप खेलकुद गतिविधिहरू सञ्चालन गरिनेछ । युवाका समस्याहरूलाई बहसकोरूपमा उठान गर्न मिनी युवा संसदको नमुना अभ्यास गराइनेछ ।

(९४) हाल धार्चे गाउँपालिकामा रहेका ३७६ जना प्राविधिक सिप युक्त दक्ष व्यक्तिहरू भएकोमा ०७८ साल सम्ममा ४२५ जना पु-याउने लक्ष्य लिईने छ । त्यसको निम्ति युवा उद्यमिहरूको सञ्जाल निर्माण गरी उद्यमीहरूको अनुभव आदान प्रदान तथा प्रोफाइल तयार गराईने छ ।

लैससास:

(९५) लैससास नीती अनुरूप वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम बनाइ लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा प्रक्रिया अवलम्बन गरिनेछ । योजना कार्यन्वन, अनुगमन, मूल्याङ्कनमा लैससासको अक्षरस पालना गरिनेछ र नेपाल सरकार पक्ष भएका अन्तराष्ट्रिय सन्धी सम्भौताको स्थानिय स्तरमै कार्यन्वनको व्यवस्था गरिनेछ ।

(९६) बालविवाहको अहिलेको अवस्था र प्राप्त तथ्याङ्क (बालविवाह गर्ने ५६३ जोडी) रहेको र यस्तो किसिमको विवाहले धेरै क्षेत्रमा नकरात्क असर पार्ने भएकोले यसको अन्त्यको लागि विशेष कार्यक्रम (कानुनी सारक्षरता तथा स्वस्थ सम्बन्धी) सञ्चालन गरिने छ । कानुनले विवाह गर्ने तोकेको उमेर भन्दा अगाडि विवाह गर्ने व्यक्तिहरूको परिवारलाई राज्यले प्रदान गर्ने सेवा सुविधावाट वञ्चित गरिने छ ।

(९७) पालिका स्तरीय एकल महिला तथा अपांगता भएका व्यक्तिका लागि सहयोग तथा कार्यक्रमको संचालनको लागि कोष स्थापना गरिनेछ । जोखिममा रहेका समुदायलाई उपलब्ध राज्यका सेवा, सुविधा, नीति, कानुन र संवैधानिक व्यवस्था र पालिकाले उपलब्ध गराउने सेवा तथा सुविधाका सम्बन्धमा, लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरणको वारे सचेतिकरण गरिनेछ ।

(९८) वञ्चितिकरण र भेदभावमा परेका वर्ग (महिलाहरू) को सशक्तीकरण गरी सामाजिक, आर्थिक विकासको मूल प्रवाहीकरणमा ल्याइनेछ ।

(९९) सङ्कटासन्न वर्गको आयआर्जनका लागि शिप विकास तालिम सञ्चालन गर्न विकास साभेदारहरूसँगको सहकार्यमा सञ्चालन गरिने छ भने शिप सिकेका तथा जिविकोपार्जनका लागि सहयोग पाएकाहरूलाई समेटि सामुहिक व्यवसाय सञ्चालनको लागि आवश्यक अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।

(१००) गाउँपालिका भित्र रहेका दलित, जेष्ठ नागरिक, एकल महिला र फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरूको लागि परिचय पत्र वितरण, सेवा प्रदानमा सहजता तथा अवसरमा समान पहुँचको सुनिश्चित गरिने छ । उनिहरूको हकहित तथा संरक्षणको लागि गा.पा.तथा वडा स्तरीय सञ्जाल निर्माण गरिनेछ ।

(१०१) महिला तथा बालबालिकामाथी हुने घरेलु हिंसा, सार्वजनिक स्थानमा हुन हिंसा, श्रमशोषण बालविवाह, मानव बेचबिखन, शारीरिक तथा मानसिक यातना लगायतका सबै खालका हिंसाको अन्त्य गरिनेछ । हिंसा पीडित महिला तथा बालबालिकाको लागि मनोसामाजिक परामर्श, स्वास्थ्य उपचार, कानुनी उपचार जस्ता सेवा निःशुल्क उपलब्ध गराउदै लगिने व्यवस्था मिलाईने छ ।

(१०२) अवसरवाट वञ्चित नेतृत्वतहवाट टाढा, विकासको मुल प्रवाहमा आउन नसकेका बालबालिका एकल महिला, जेष्ठ नागरिक, फरक क्षमता भएका समुहलाई विकासको मुल प्रवाहिकरणमा समेट्ने नीति लिइनेछ ।

(१०३) गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समाबेसीकरण नीति अनुसार महिला तथा पछाडी परेका वर्गहरूको सशक्तिकरणको लागि नेतृत्व विकास, उद्यमशिलता र सीप विकासको साथै धार्चेको आह्वान नारीको उत्थान मुलभावका साथ “उपाध्यक्ष महिला उत्थान कार्यक्रम” सञ्चालन गरिनेछ ।

(१०४) जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको संरक्षण, क्षमता विकास गरी अवसरमा पहुँच, सम्मानपूर्ण जीवनको अनुभूति दिलाउने नीति लिइने छ ।

खानेपानी तथा सरसफाई:

(१०५) खानेपानी तथा सरसफाई मानव जीवनयापनको अत्यावश्यक आधार भएकोले स्वच्छ तथा सुरक्षित खानेपानीको सहज पहुँच सबै घर परिवारमा पुऱ्याउने र पूर्ण सरसफाई गाउँपालिका घोषणा गर्ने अभियानका साथ सरसफाई गुरुयोजना अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(१०६) एक घर एक खाने पानी धारा नभएको ठाउँमा एक घर एक धारा खाने पानीको निति लिनेछ, साथै सफा सुरक्षित खानेपानीको Lab test गरी शुद्ध पिउने पानीको व्यवस्थापन गर्नको लागि विकास सभेदारहरूसँग सहकार्य गर्ने नीति लिइनेछ ।

(१०७) सबै घरमा व्यवस्थित चर्पीको व्यवस्था गरिने छ भने चर्पी बनाउन नसके अति विपन्न परिवारलाई अनुदानको व्यवस्था गरिने छ, पूर्ण सरसफाई युक्त गाउँपालिका घोषणा गर्न सरसफाई अभियान, चेतना अभिवृद्धि फोहोर विसर्जनको लागि वस्ती तथा वजारहरूमा वास्केट तथा कन्टेनरको व्यवस्था र सर्वाजनिक धारा अनि शौचालयको व्यवस्था गरिने छ ।

ग, पूर्वाधार विकास तर्फ

स्थानिय यातायात:

(१०८) विकासका पूर्वाधार मध्ये यातायात सबै भन्दा महत्वपूर्ण पूर्वाधार हो । यो दिगो वातवरण मैत्री हुनु पर्दछ भने धार्चेको भुगोल अनुसार सडक गुरुयोजना बनाइ यसको आधारमा स्थानिय सडकको निर्माण गरिनेछ ।

(१०९) आवधिक योजनाले सडक विकासमा लिएको लक्ष्य अनुसार गा.पा.ले बाह्रै महिना सञ्चालन हुने सडक निर्माणमा विशेष जोड दिइनेछ, भने नयाँ सडक निर्माण तथा सञ्जाल विकास गर्नको लागि प्रदेश तथा संघ सरकारसँग सहकार्य गर्ने नीति लिइनेछ ।

(११०) धार्चे गाउँपालिकाको प्रथम पञ्च वर्षीय योजनाले औल्याएका यातायात क्षेत्रगत योजनाहरूको योजना बैंक बनाई रणनीतिक तथा गाउँपालिका केन्द्रवाट सबै वडाकेन्द्र र महत्वपूर्ण स्थानमा सर्वयाम सडक सञ्जालको विस्तार गर्न नीति लिइनेछ । ति योजनाहरूको DPR तयार गरी लगानी गरिनेछ । यो आ.व.मा स्याम्राड भिरकुना सडक, माछीखोला-सिडला, माछीखोला-लाप्रक जोड्ने कृषि सडकको लागि DPR गरिनेछ ।

(१११) बुढी गण्डकीको दोभान (हुल्चुक र माछीखोला केरौजाबेसी) जोडिने मोटेरेवल पुलको DPR गरिनेछ भने उहिया निर्माणाधिन सडकलाई आवश्यक बजेट व्यवस्था गराइने छ ।

(११२) नयाँ ट्र्याक खोल्ने कार्यलाई दुरुत्साहन गर्दै मौजुदा (अधुरा) सडक सम्पन्न तथा स्तरोन्ती र नियमित मर्मत सम्भारको लागि बजेट व्यवस्थापन गरिनेछ । सडकको दीगो व्यवस्थापनका लागि सडक उपभोक्ता समिति तथा सडक मर्मत सम्भार कोष खडा गरी स्थानीय सडक यातायात शुल्क, सडक बोर्ड वाट प्राप्त रकम समेत यसमा जम्मा गरिने छ ।

(११३) धार्चे भुगोल अनुसार सडकको संरक्षणको लागि सडक दायाँ बायाँ फलफूल, अम्रिसो, डालेघाँस आदि वायो इन्जिनियरिड प्लाण्ट लगाई स्थानीय समुदायको आय आर्जन सँग आवद्ध गराइने छ ।

(११४) वैकल्पिक पर्यटन पद मार्ग निर्माण र सञ्चालित पद मार्गहरू तथा भूकम्प वाट क्षति भएका पदमार्गहरूको मापदण्ड अनुसार स्तरोन्नति र मर्मत सम्भार गरिनेछ । पर्यटनको सम्भावित ठाउँहरूको पहिचान गरी पर्यटन बोर्ड, प्रदेश तथा अन्तर स्थानिय निकायसँगको सहकार्यमा पदमार्ग निर्माण गरिनेछ भने गा.पा.मा रहेको सम्पूर्ण काठेपुललाई आगामि ५ वर्ष भित्र विस्थापित गरि भोलुङ्गे पुल निर्माण तथा पुरानाको मर्मत सम्भार गरिनेछ ।

आवास, भवन तथा वस्ती विकास

(११५) घर विहिन परिवारलाई आवासको सुनिश्चितता गरीनेछ, सङ्कटासन्न घर परिवारको आवास पुननिर्माणको लागि प्राधिकरण, गा.पा. र विकास साभेदारहरूसँगको सहकार्य अनुदानको व्यवस्था गरीनेछ ।

(११६) संघ सरकार सँगको सहकार्यमा गाउँपालिकाको प्रशासनिक भवन निर्माण गरिने छ भने आगामी ३ वर्ष भित्रमा सबै वडा कार्यालय भवन निर्माण गर्ने लक्ष्य अनुसार यो आ.व.मा ४ वटा वडा (४,५,६,७) कार्यालयको भवन निर्माण गरिने छ ।

(११७) गाउँपालिकाको केन्द्र माछीखोलामा सुविधा सम्पन्न सभाहल र कर्भड हल निर्माण गरिनेछ ।

(११८) जोखिम युक्त वस्तीहरूको पहिचान तथा नक्साङ्कन गरि वस्ती विकास योजना बनाई लागु गरिने छ । छरिएर रहेका एवं जोखिममा परेका वस्तीहरूलाई एकीकृत वस्तीमा स्थानान्तरण गरी लापुवेसीलाई सेटेलाईट सिटीको रूपमा विकास गर्न DPR बनाईने छ ।

(११९) राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण तथा अन्य संस्थाहरू वाट भैइ रहेको पुनर्निर्माण कार्यलाई गति दिई शीघ्र सम्पन्न गर्न सहजीकरण गरिने छ, भने अब वन्ने भवनहरूलाई भवन आचार संहिता (**Building bylaws**) तर्जुमा गरी लागु गरिने छ ।

(१२०) संघीय र प्रादेशिक सरकार र निजी क्षेत्रसँगको समन्वय र सहकार्यमा विद्युत उत्पादनको पथ संभाव्यता अध्ययन गरिने छ । थप विद्युत उत्पादन गर्नको लागि निजी क्षेत्रलाई लगानिको लागि उपयुक्त वातावरण सृजना गरिनेछ, भने सञ्चालित माइक्रो हाइड्रोलाई पूर्ण क्षमतामा उपयोग गरिने छ ।

(१२१) इन्फरमेसन टेक्नोलोजिले संसारलाई जति नजिक बनाए पनि धार्चे गा.पा.मा यस्ता पुस्ताहरू छन जसलाई मोवाईल चलाउन आउदैन, रेडियोमा आएको समाचार बुझ्दैनन् ती पुस्ताहरूको निम्ति परम्परा देखि चलि आएको सूचना सम्प्रेषण गराउन कटुवाल प्रथा (ग्यावो) लाई निरन्तरता दिनको लागि एक वाड एक कटुवाललाई पारिश्रमिक दिने कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईने छ ।

घ, वन वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन तर्फ

(१२२) २०७२ सालमा गएको महा भुकम्पको असर र वारम्बार गइ रहने पराकम्प, पहिरोलाई मध्ये नजर गर्दै जोखिम क्षेत्रहरूको अध्ययन गरी नक्साङ्कन गरिने छ, भने रेड जोनमा परेको क्षेत्रहरूको पहिचान तथा पहिचान भएका वस्तीको स्थानान्तरण, एकीकृत वस्ती विकासको लागि संघ, प्रदेश NRA, अन्य स्थानिय निकाय, विकास साभेदारहरूसँग आवश्यक समन्वय गरिनेछ । उच्च जोखिममा रहेका क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकताका आधारमा क्रमश व्यवस्थापन गर्दै लगिने छ ।

(१२३) सम्भावित दुर्घटना र जनको क्षती हुन नदिन प्रत्येक वडामा कम्तीमा एक हेली प्याड निर्माण गरिने छ, भने आवश्यकता अनुसार वडाका वस्तीहरूमा थप हेली प्याड निर्माण गरिनेछ ।

(१२४) भुकम्पको इपिक सेन्टर धार्चे गा.पा. भएकोले विपद व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन गत वर्ष स्थापना गरिएको **विपद व्यवस्थापन कोषमा** थप बजेट विनियोजन गरिनेछ ।

(१२५) **विपद प्रतिकार्य योजना** बनाई विपद व्यवस्थापन पूर्व तयारी सामाग्री खरिद, विपद व्यवस्थापन समिती, कर्मचारी पुनतार्जकी तालिम तथा जलवायु परिवर्तन यसको असर सम्बन्धी समुदाय स्तरमा अन्तरक्रिया कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(१२६) विपदका दृष्टिले जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरी बैज्ञानिक नक्शांकन र आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी विपदको पूर्व सूचना प्रवाह गरी विपदबाट हुने क्षति न्यूनिकरण गरिनेछ ।

(१२७) वढ्दो जङ्गल फडानीलाई मध्येनजर गर्दै वातावरण संरक्षणलाई टेवा पुऱ्याउने उद्देश्य राखी सम्बेदनशील वर्गलाई लक्षित गरी विजुली हिटर खरीदमा अनुदान दिइनेछ ।

(१२८) यो आ.व.मा गाउँपालिका भरी ७ लाख वरावरको वृक्षरोपण गरिने छ, यसको लागि लाप्राक, काशीगाउँ र खानीवेशीमा जडिवुटि तथा वन नर्सरी स्थापना गरिने छ । पशुपञ्छी विकासको लागि विमा र कर्जा सहजिकरणको व्यवस्था गरिने छ ।

(१२९) डढेलो सल्काउने, खुला शिकार गर्ने, जडिवुटी चोरी गर्ने जस्ता अपराधि पत्तालगाई सुराकी गर्ने व्यक्तिलाई रु.१०,००० नगद पुरुस्कार उपलब्ध गराइनेछ तथा उजुर कर्ताको सम्पूर्ण विवरण गोप्य रूपमा राख्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

(१३०) सफा वातावरण स्वच्छ जिवन अभियानलाई अगाडि वढाइ (विद्यालय लगाएत सार्वजनिक स्थल, सडक छेउ छाउमा) वायो इन्जिनियरिड तथा वृक्षरोपण गरी वातावरणमैत्रि विकासलाई प्रवर्द्धन गरिनेछ ।

(१३१) **व्याक टु द नेचर** नारामा आधारित एक घर एक करेसावारी तथा फलफूल, एक गाउँ एक बगैँचा, एक विद्यालय एक उद्यान तयार गरि सुन्दर धार्चे निर्माण गरिनेछ ।

(१३२) विभिन्न संघ संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा धार्चे गापालाई धुँवा तथा प्लाष्टिक मुक्त बनाउने अभियान सञ्चालन गरिने छ । साथै जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकुलन सम्बन्धी जनचेतनाका लागि कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

(१३३) जडिवुट्टि, कृषि वन तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको व्यावसयिक खेति तथा उत्पादन वृद्धिलाई प्रोत्साहन गरिने छ, जडि वुट्टि पहिचान संकलन, बजार प्रवर्द्धन एवं अर्ध प्रशोधनको लागि केन्द्र स्थापना गरिने छ ।

(१३४) जलचरहरुको संक्षण र संवर्द्धन गरी पारिस्थितिकिय प्रणालीलाई संक्षण गर्न पोखरी, नदी तथा खोलामा करेन्ट तथा विष प्रयोग गर्नेलाई आवश्यक कारवाही गरीनेछ ।

(१३५) गाउँपालिकाको सामुदायिक वन समिति तथा वातावरण सँग सम्बन्धित संस्थाहरुको सहकार्यमा वन संरक्षण तथा गैर काष्ठमा आधारित जडिवुट्टिहरुको खेती गर्ने कार्यक्रमलाई विस्तार गरिने छ ।

(१३६) पानीका मुहान, जलाधार क्षेत्र, जैविक विविधताको संरणका लागि समुदायमा आधारित विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कार्वन उत्सर्जन कटौती वापतका क्षतिपूर्तिका लागि सम्बन्धित निकायमा समन्वय गरिनेछ ।

ड, संस्थागत तथा सुशासन विकास तर्फ

(१३७) प्रभावकारी सेवा प्रवाह, पारदर्शिता, जवाफदेहि प्रशासनिक तथा निर्वाचित संयन्त्र वनाई शुसाशनको पूर्ण अभ्यास गर्दै समृद्ध धार्चे निर्माण गर्नको लागि क्षमता अभिवृद्धि गर्न आवश्यक भएकोले विषयगतरूपमा आवश्यक विशेष तालिम, अभिमुखीकरण, अध्ययन भ्रमण आदि जस्ता जनशक्ति विकास कार्यकालागि बजेट

विनियोजन गरी प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनमा ल्याइने छ भने सबै कर्मचारीहरूलाई सेवाकालीन तालीम उपलब्ध गराइनेछ ।

(१३८) गापाले लिएको डिजिटल धार्चे भन्ने नीति सफल बनाउनको लागि जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारी हरूलाई सुचना प्रविधिमा जानकार तथा अभ्यस्त बनाउनको लागि आधारभुत कम्प्युटर तालिम सञ्चालन गरिने छ । सुचनाको हकलाई सुनिश्चित गर्नकोलागि गा.पा.को सुचना प्रणालीलाई सुदृढीकरण गर्दै लगिनेछ ।

(१३९) गाउँपालिका अन्तर्गत कार्यरत स्थानीय तहका स्थायी, अस्थायी एवं करार सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूको सेवाको आर्थिक सुरक्षा एवं स्थायित्वको निम्ति **कर्मचारी कल्याण कोष** निरन्तरता दिइ कर्मचारी तथा जन प्रतिनीधीहरूको सामुहिक दुघर्टना विमा गरिनेछ ।

(१४०) सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परिक्षण, सार्वजनिक परिक्षण लगायतका सार्वजनिक उत्तर दायित्वका औजारहरूको प्रयोग गरी जवाफदेही शासन प्रणालीको स्थापना गरिनेछ ।

(१४१) नागरिकलाई आवश्यक सुचना तथा सेवामा सहज पहुँच पुऱ्याउनका लागि (सहजिकरण गर्न) गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा नागरिक सहायता कक्ष स्थापना गर्दै लगिने छ भने सेवा प्रवाहको गुणस्तरका वारेमा सेवाग्राहीको गुनासो, सुझाव, प्रतिक्रिया आदि समयमा थाह पाउनका लागि टेलीफोन, सामाजिक सञ्जाल, सुझाव पेटिका जस्ता प्रविधिहरूको प्रयोग गरिनेछ ।

(१४२) गाउँपालिका तथा वडाहरूबाट सम्पादन हुने कार्यहरू तथा सेवा प्रवाहलाई वढी प्रभावकारी, मितव्ययी तथा आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था मजवुत बनाउन र कार्य जिम्मेवारीमा थप प्रष्टता ल्याई कार्य सम्पादनमा थप प्रभावकारिता ल्याउन कर्मचारी, विषयगत संयोजकहरूको कार्यजिम्मेवारी बनाइ लागु गरिनेछ ।

(१४३) संगठन तथा प्रशासन सम्बन्धी आवश्यक कानुन तथ नीतिगत व्यवस्था गरि नियमितरुमा विषयगत शाखा, विषयगत संयोजक, अध्यक्ष, उपाध्यक्षसँगको बैठक (मासिक र चौमासिक) रूपमा सञ्चालन गरीनेछ ।

(१४४) गा.पा.को आवश्यक कानुन निर्माण र न्यायिक समितिको सहजिकरणको लागि संघ सरकारले कर्मचारीको व्यवस्थापन नगरे सम्म करारमा कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिनेछ ।

(१४५) भौगलिक अवस्थालाई मध्येनजर गर्दै नागरिकता, जेष्ट नागरिक, एकल महिला लगाएतका कार्ड तथा अन्य सुविधा प्रदान गर्नको लागि वडागतरुपमा शिविर सञ्चालन गरि सेवा र सुचना प्रविधी नागरिकलाई सहज र सुलभ रूपमा सार्वजनिक सेवामा पहुँच पुऱ्याइनेछ ।

(१४६) अन्य स्थानिय निकायले सम्पादन गरेको नमुना विकासका मोडेलको अध्ययन भ्रमण गरी सिकाइ कार्यान्वयन गर्नको लागि अध्ययन अवलोकन भ्रमण तथा आवश्यक अनुसन्धानमुलक कार्य सञ्चालनको लागि आवश्यक वजेटको व्यवस्था गरिनेछ ।

(१४७) आन्तरीक राजस्व सुधार कार्ययोजना अनुसार करको दायरा र दरहरुको अक्षरस पालना गरिनेछ भने अहिले सम्म नआएका व्यवसायी, व्यक्ति तथा फर्महरुलाई अनिवार्य करको दायरामा ल्याइनेछ, कर संकलनको लागि सम्भावना रहेका करका दायराहरुको लागि आवश्यक कार्यविधि निर्माण गरि सञ्चालन गरिनेछ ।

(१४८) सबै भन्दा धेरै राजस्व संकलन गर्ने वडा र कर्मचारीलाई विशेष पुरसकारको व्यवस्था गरिनेछ भने सबै भन्दा धेरै कर तिर्ने व्यक्ति/फर्मलाई कार्यविधि बनाई कर छुटको व्यवस्था गरिनेछ । विभिन्न आधारमा छुट्याइने वडागत वजेट एउटा महत्वपूर्ण आधार राजस्व संकलनलाई आधारमानि वार्षिक वजेट लागि छुट्याइनेछ । भने वडाकार्यालय व्यवस्थापन गर्न प्रत्येक वडालाई आवश्यक वजेट विनियोजन गराइनेछ ।

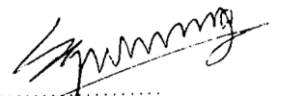
(१४९) खरिद गुरुयोजना अनुसार वार्षिक खरिद योजना बनाई खरिद प्रकृलाई अगाडि वढाइने छ भने योजना कार्यन्वयनको लागि वार्षिक योजना बनाइ लागु गरिनेछ । साथै मलेप प्रतिवेदनले औल्याएको वेरुजुलाई अन्त्य गर्दै लगिनेछ ।

(१५०) धार्चे गाउँपालिकाको प्रोफाइलाई सम्भव भए सम्म वार्षिकरूपमा अध्यवधिक गरिदै लगिने छ भने संकलित तथ्याङ्क (प्रत्येक घर धुरी सहितको व्यक्तिगत विवरण) विद्युतिय प्रणालीमा राखिने छ ।

(१५१) प्रस्तावित नीति तथा कार्यक्रमको सफल कार्यन्वयन गर्नको लागि हामि सबैको साथ सहयोग र जिम्मेवारीवाट मात्र सम्भव छ । यि नीति तथा कार्यक्रमको कार्यान्वयनवाट उच्चदरको आर्थिक वृद्धि हाँसिल हुनेछ, महामारीको असर न्युन गर्दै आर्थिक सामाजिक क्षेत्रमा थप गतिशील हुनेछ, पारस्परिक सम्मान र अवसर सहित सामाजिक न्याय कायम हुनेछ, सुन्दर सुरक्षित समृद्ध धार्चे निर्माणको लक्ष्य पूरा गर्न योगदान पुग्नेछ भने यी नीति तथा कार्यक्रमको कार्यन्वयनमा धार्चे गाउँपालिकालाई सबैवाट सकृय सहयोग हुने विश्वास व्यक्त गर्दछु । अन्त्यमा, मुलुकको समग्र विकासमा योगदान गर्ने राजनीतिक दल, राष्ट्रसेवक, नीजि, सहकारी, सामुदायिक क्षेत्र, श्रमिक वर्ग, नागरिक समाज, सञ्चार जगत लगाएत सम्पूर्ण दिदीवहिनी तथा दाजुभाईहरु, धार्चेको विकासमा सहयोग पुऱ्याउने विकास साभेदारहरु र गैर आवसिय नेपाली समुदायलाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

जय धार्चे ।

सन्त बहादुर गुरुड (सन्तोष)
गाउँपालिका अध्यक्ष